

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Sosyal Bilgiyi İşleme Süreçlerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi¹

Examining Preschool Teachers' Views on Children's Social Information Processing Processes

Işıl Betül KOLAŞINLI²

Esra ÖMEROĞLU³

Öz

Sosyal bilgi işleme becerileri, çocukların sosyal ortamlarda karşılaştıkları durumları nasıl değerlendirdiği ve bu değerlendirmelere dayanarak ne tür kararlar aldığını açıklayan bilişsel aşamalar içermektedir. Sosyal bilgi işleme basamaklarının başarılı bir şekilde işletilmesi, sosyal yeterlilik ve uyumla yakından ilişkilidir. Bu araştırma okul öncesi öğretmenlerinin, sosyal bilgi işleme süreçlerini günlük etkinliklerde kullanımını incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen çalışma, 23 okul öncesi öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, öğretmenlerin sosyal bilgi işleme süreçlerini en sık etkinlik zamanında ele aldıklarını, oyun ve drama gibi etkileşim odaklı etkinlikleri tercih ettiklerini ortaya koymuştur. En sık kullanılan yöntemin model olma olduğu tespit edilmiş, fakat öğretmenlerin materyal çeşitliliğini sınırlı tuttuğu görülmüştür. Çocukların özellikle etkinlik sürecinde ve davranışları yorumlama aşamasında desteğe ihtiyaç duyduğu saptanmıştır. Araştırma, öğretmenlerin sosyal bilgi işleme süreçleri konusunda daha fazla farkındalık ve eğitim ihtiyacına dikkat çekmektedir. Bu kapsamda, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini destekleyen daha kapsamlı materyal ve etkinlik planlamalarının önemi vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Sosyal Bilgi İşleme, Sosyal Beceri, Sosyal Uyum

Abstract

Social information processing skills refer to the cognitive stages that explain how children evaluate situations they encounter in social environments and the types of decisions they make based on these evaluations. The successful execution of social information processing steps is closely related to social competence and adaptation. This study aims to examine the use of social information processing processes by preschool teachers in daily activities. The study was conducted using a qualitative research method with 23 preschool teachers, involving semi-structured interview form. The data was analysed using the content analysis method. The findings revealed that teachers most frequently addressed social information processing processes during activity time and preferred interaction-orientated activities such as play and drama. The most commonly used method was found to be modelling; however, it was observed that teachers limited the diversity of materials used. It was determined that children particularly needed support during the activity process and in the stage of interpreting behaviours. The study highlights the need for teachers to increase their awareness and training regarding social information processing processes. In this context, the importance of more comprehensive material and activity planning to support children's social and emotional development is emphasised.

Keywords: Preschool Education, Social Information Processing, Social Skills, Social Adaptation

¹ Bu çalışma 8. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğr. Gör., İstanbul Bilgi Üniversitesi, isil.kolasinli@bilgi.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-1772-2491>, <https://ror.org/04pm4x478>

³ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, omeroglu@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2535-2793>, <https://ror.org/054xkpr46>

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received Date: 21.02.2025 – **Kabul Tarihi/Accepted Date:** 18.04.2025

Atıf İçin/For Cite: KOLAŞINLI I. B. ve ÖMEROĞLU E., “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Sosyal Bilgiyi İşleme Süreçlerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2025; 24(3): 1234-1250

<https://doi.org/10.17755/esosder.1644684>

License: CC BY-NC 4.0

Giriş

Okul öncesi dönem, çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerinin temellerinin atıldığı kritik bir dönemdir. Bu dönemde, çocukların çevrelerindeki sosyal ipuçlarını anlamlandırma, bu ipuçlarına uygun tepkiler geliştirme ve etkili iletişim becerileri kazanma gibi hayati öneme sahip yetkinlikleri öğrenmesi beklenir (Denham vd., 2003). Bu yetkinlikleri ele alan sosyal bilgi işleme süreci, bireyin sosyal çevresindeki insanlarla iletişim kurarken onları algılama, bu algılara dayalı yorumlar yapma ve uygun tepkiler geliştirme becerilerini içeren bir dizi zihinsel faaliyeti kapsamaktadır.

Crick ve Dodge (1996) tarafından modelleştirilmiş olan sosyal bilgi işleme becerileri, çocukların sosyal ortamlarda karşılaştıkları durumları nasıl değerlendirdiği ve bu değerlendirmelere dayanarak ne tür kararlar aldığını açıklayan bilişsel aşamalar içermektedir. Sosyal bilgi işleme modelinin her bir aşaması, sosyal ipuçlarının algılanmasından başlayarak bu ipuçlarının yorumlanması, hedef belirleme, alternatif yanıtlar üretme, bu yanıtlar arasından seçim yapma ve seçilen yanıtın davranışsal olarak uygulanması süreçlerinden oluşmaktadır (Ziv, 2013). Süreçleri oluşturan altı basamak; kodlama, yorumlama, hedeflerin belirlenmesi, tepkilerin yapılandırılması, tepki kararı ve değerlendirme olmak üzere sıralanmaktadır (Crick & Dodge, 1996).

Kodlama basamağı, sosyal ipuçlarına doğru ve önyargısız bir şekilde dikkat etmeyi içerir (Dodge, 1993). Buna göre çocuklar sosyal olaylar karşısında öncelikle yüz ifadesi, beden dili gibi ipuçlarını dikkate alırlar. Yorumlama basamağı ise, bir olayın nedeni veya başkalarının eylemlerinin sebepleri hakkında yapılan bir çıkarımdır (Mize & Pettit, 2008). Bu aşamada çocuklar olaylarla ilgili geçmiş deneyimlerini de düşünerek yorumda bulunurlar.

Sürecin üçüncü basamağı olan hedeflerin belirlenmesi basamağında, çocuklar, ulaşmak istedikleri (örneğin, kurallara uymak ve sosyal beklentileri karşılamak, başkalarını mutlu etmek veya diğer kişiye zarar vermek) bir hedef seçerler (Ziv vd., 2018). Tepkilerin yapılandırılması olarak adlandırılan dördüncü basamakta çocuklar, geçmiş durumlarda ürettikleri yanıtlar arasından olası yanıtları aramak için uzun süreli hafızalarını kullanırlar. Beşinci adım, tepki kararı, olası davranışsal tepkilerin, istenen sonuçları elde etme olasılıkları açısından değerlendirilmesi sürecini ifade eder (Crick & Dodge, 1996). Son basamakta ise çocuklar verdikleri tepkinin sonuçlarını değerlendirirler.

Sosyal bilgi işleme süreçleri okul öncesi dönemdeki çocukların gündelik sosyal deneyimlerinde açıkça gözlemlenebilir (Crick & Dodge, 1994; Dodge, 1993). Örneğin, bir çocuk oyun alanında bir arkadaşının oyuncakla oynadığını fark ettiğinde, ilk olarak arkadaşının yüz ifadesi, vücut dili ve oyuncakla kurduğu fiziksel temas gibi ipuçlarına dikkat eder ve kodlar. Bu ipuçlarını yorumlayarak, arkadaşının oynadığı paylaşmak istemediği sonucuna varabilir. Bu durumda ne yapmak istediğine yönelik hedeflerini belirlerken, oynadığı zorla almaya çalışmak ya da sırayla oynama teklifinde bulunmak gibi alternatifler arasında seçim yapar.

Bu aşamada tepkilerini yapılandırırken geçmişte benzer durumlarda yaşadığı deneyimleri hatırlayarak, bu tür durumlarda sırayla oynamayı teklif etmenin daha olumlu sonuçlar doğurduğunu anımsayabilir. Tepki kararında ise olası sonuçları göz önünde bulundurarak sırayla oynama teklifinin sosyal açıdan daha kabul edilebilir ve amaca ulaşma ihtimali yüksek bir seçenek olduğuna karar verebilir. Son aşamada ise bu davranışı uygulayarak arkadaşından olumlu bir yanıt alırsa, geliştirdiği tepkinin etkili olduğunu görür ve bu deneyimi gelecekte benzer sosyal durumlarda kullanmak üzere zihinsel repertuarına dahil eder. Sosyal bilgi işleme modeline göre bireyler sosyal olaylar karşısında karar alma süreçlerinde bu basamaklardan geçerek tepki gösterirler. Sosyal bilgi işleme basamaklarının başarılı bir şekilde işletilmesi, sosyal yeterlilik ve uyumla yakından ilişkilidir (Denham & Bassett, 2020; Rodriguez & Wittig, 2019; Ziv vd., 2018).

Çocuklarda sosyal bilgi işleme becerilerinin gelişimini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bunlar arasında aile çevresi, çocuğun duygusal durumu ve öğretmenlerin yaklaşımları yer almaktadır. Denham ve arkadaşları (2003), sosyal bilgi işleme basamaklarının her birinin duygularla yakından ilişkili olduğunu ve duygusal desteğin bu basamakların etkili bir şekilde yürütülmesini kolaylaştırdığını ifade etmiştir. Ziv ve arkadaşlarının (2016) çalışması ise olumlu ebeveyn-çocuk ilişkilerinin sosyal bilgi işleme becerileri üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymuştur.

Bu sürecin bir diğer önemli bileşeni ise okul ortamı ve özellikle öğretmenlerin rolüdür. Araştırmalar, özellikle okul öncesi dönemde öğretmenlerin çocukların sosyal bilgi işleme becerilerini destekleme konusunda etkili olduğunu göstermektedir. Şenol (2019) tarafından yapılan bir çalışma, drama tabanlı etkinliklerin çocukların sosyal bilgi işleme puanlarını anlamlı bir şekilde artırdığını ortaya koymuştur. Bu artış, çocukların sosyal uyum ve yardımlaşma becerilerinin de gelişmesine katkı sağlamıştır.

Sosyal bilgi işleme becerileri sadece sosyal uyum ve iletişim becerilerini değil, aynı zamanda akademik başarıyı da desteklemektedir. Bierman ve diğerleri (2009) tarafından yürütülen bir çalışma, sosyal bilgi işleme puanlarının okul başarısıyla yakından ilişkili olduğunu ve bu becerilerin okul hazır bulunuşluğunda kritik bir rol oynadığını göstermiştir. Bu bulgular, sosyal bilgi işleme süreçlerinin çocukların tüm gelişim alanlarında etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu nedenle, sosyal bilgi işleme süreçlerinin sadece çocuklar için değil, öğretmenler için de eğitimin bir parçası olması gerektiği vurgulanmalıdır. Öğretmenler, çocukların sosyal çatışmaları çözmelerine rehberlik ederken, bu süreçleri etkili bir şekilde kullanabilmelidir. Okul öncesi dönemde öğretmenlerin, sosyal bilgi işleme süreçlerini anlamaları ve bu süreçleri destekleyecek etkinlikler planlamaları, çocukların sosyal becerilerini geliştirmek için kritik bir rol oynamaktadır. Örneğin, oyun, drama ve grup çalışmaları gibi etkinliklerin planlanması, bu süreçlerin uygulamalı olarak öğrenilmesine olanak tanır (Caporaso vd, 2021; Denham, 2018; Lee vd, 2022).

Sosyal bilgi işleme süreçleri çocukların sosyal uyumu, duygusal gelişimi ve akademik başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Öğretmenlerin bu süreçlere yönelik farkındalıklarının artırılması, hem bireysel çocuk gelişimini hem de sınıf ortamının genel uyumunu olumlu yönde etkileyecektir. Bu bağlamda, öğretmen eğitim programlarında sosyal bilgi işleme süreçlerinin temel bir bileşen olarak ele alınması önem kazanmaktadır.

Literatür incelendiğinde, erken çocukluk döneminde, çocukların sosyal bilgi işleme becerilerinin gelişiminde ailevi faktörler kadar eğitim ortamlarının ve öğretmen etkileşimlerinin de belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (Denham & Bassett, 2020; Ziv et al., 2018). Özellikle okul öncesi öğretmenlerinin çocuklarla kurduğu iletişim, kullandıkları öğretim yöntemleri, materyal tercihleri ve sınıf içi düzenlemeler; çocukların sosyal bilgi işleme basamaklarını etkin biçimde kullanmalarını doğrudan etkilediği düşünülmektedir (Bozan vd., 2021).

Öğretmenlerin, sosyal bilgi işleme süreçlerine ne ölçüde yer verdikleri, bu süreçleri desteklemek amacıyla hangi etkinlikleri ve stratejileri benimsedikleri, çocukların sosyal gelişiminde belirleyici bir rol oynamaktadır. Mevcut literatür incelendiğinde, sosyal bilgi işleme modeli üzerine kuramsal çalışmaların yoğunlukta olduğu, fakat bu modelin öğretmen uygulamalarıyla ilişkisini inceleyen nitel ve uygulamalı araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir (Ziv, 2013).

Özellikle okul öncesi öğretmenlerinin, bu modele ilişkin bilgi düzeyleri, günlük uygulamalarda süreci nasıl yapılandıkları ve çocukların bu süreçlerde ne tür desteğe ihtiyaç duydukları konuları yeterince derinlemesine ele alınmamıştır. Bu durum, sosyal bilgi işleme

süreçlerinin öğretmen uygulamaları bağlamında incelenmesini hem kuramsal hem de uygulamalı açıdan gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda yürütülen bu çalışma, sosyal bilgi işleme modeli çerçevesinde okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi uygulamalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın bulgularının, öğretmen eğitim programlarına katkı sunarak, sosyal bilişsel becerilerin kazandırılmasına yönelik planlamaların güçlendirilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma okul öncesi öğretmenlerinin, sosyal bilgi işleme süreçlerini günlük etkinliklerde kullanımını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgi işleme süreçlerine gün içinde hangi etkinliklerde yer vermektedirler?
2. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgi işleme süreçlerine hangi materyaller ile yer vermektedirler?
3. Çocukların, sosyal bilgi işleme süreçleri ile ilgili etkinliklerde desteğe ihtiyaç duydukları durumlar nelerdir?
4. Çocukların, sosyal bilgi işleme süreçleri ile ilgili etkinliklerde desteğe ihtiyaç duydukları durumlar karşısında gerçekleştirilen uygulamalar nelerdir?
5. Sosyal bilgi süreçlerine yönelik yapılan sınıf içi düzenlemeler nelerdir?

1. Yöntem

1.1.Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması modelinde planlanmıştır. Durum çalışması, bir veya birden fazla durumu kendi sınırları içinde (ortam, zaman vb.) bütüncül olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgi işleme süreçleri hakkındaki anlayışlarını ortaya koymak amaçlandığından araştırma deseni durum çalışması olarak belirlenmiştir.

1.2.Çalışma Grubu

Çalışma grubunu belirlemek için amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme türünde amaç küçük, benzeşik bir örneklem oluşturma yoluyla belirgin bir alt grubu tanımlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Buna göre, İzmir ili merkez ilçelerinde bulunan resmi bağımsız anaokulları iletişim kurulmuş ve katılmaya gönüllü olan 23 öğretmen çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubuna ait demografik bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Yaş Cinsiyet ve Kıdem Yıllarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Yaş aralığı				Cinsiyet		Kıdem (yıl)					
	20-30	30-40	40-50	50-60	Kadın	Erkek	1-5	5-10	10-15	15-20	20-25	30-35
f	4	15	3	1	22	1	4	1	12	4	1	1
%	17.40	65.20	13	4.30	95.70	4.30	17.40	4.30	52.20	17.40	4.30	4.30
T.	23				23		23					

Tablo 1 incelendiğinde, çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin %65.20'sinin 30-40 yaş aralığında, %17.40'ının 20-30 yaş aralığında, %13.00'ünün 40-50 yaş aralığında, %4.30'unun 50-60 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Çalışma grubunun %95.70'i kadın öğretmenlerden, %4.30'u erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin kıdem durumu incelendiğinde ise, %52.20'sinin 10-15 yıl arasında, %17.40'ının 15-20 yıl arasında, %17.40'ının 1-5 yıl arasında, %4.30'unun 5-10 yıl arasında, %4.30'unun 20-25 yıl arasında, %4.30'unun 30-35 yıl arasında deneyime sahip oldukları görülmüştür.

1.3.Veri Toplama Araçları

Veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulmuş olan açık uçlu araştırma sorularının yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgilerini elde etmek için oluşturulmuş olan kişisel bilgi formundan oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda; çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş, cinsiyet, mesleki kıdem bilgilerini içeren sorular bulunmaktadır.

Görüşme formunun ikinci bölümünü ise açık uçlu sorulardan oluşan Sosyal Bilgi İşleme Süreçleri Görüşme Formu'dur. Sosyal Bilgi İşleme Süreçleri Görüşme Formu; Crich ve Dodge (1996) tarafından geliştirilen sosyal bilgi işleme kuramının alt basamakları ele alınarak oluşturulmuştur. Bu form; okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgi işleme kuramı hakkındaki uygulamalarını incelemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Sorular; sosyal bilgi işleme basamakları olan sosyal ipuçlarının kodlanması, ipuçlarının yorumlanması, hedeflerin açıklığa kavuşturulması, yanıt oluşturma, yanıt kararı ve bir yanıtın davranışsal olarak canlandırılması basamaklarını içermektedir (Ziv, 2013). Böylece okul öncesi öğretmenlerinin, sosyal bilgi işleme sürecini günlük etkinliklerde uygulama durumlarının, kullandıkları materyallerin, yapılan sınıf içi düzenlemelerin ortaya konması amaçlanmıştır.

1.4.Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında görüşme tekniği kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşme tekniği; nitel araştırma yönteminde yaygın olarak kullanılan tekniklerden biridir. Görüşme tekniği, araştırmacı ve katılımcının aktif olarak bilgi alışverişinde bulunduğu, araştırmacı tarafından sorulan sorulardan oluşan özel bir sohbet biçimidir (Yıkılmış, 2020). Bu bağlamda, İzmir ili merkez ilçelerinde yer alan bağımsız anaokulları ile Milli Eğitim Bakanlığı internet sitesinde yer alan iletişim bilgileri kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Bigi Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulundan etik izinler alınmasından ve çalışma konusu ile ilgili bilgilendirmelerin okul yöneticilerine yapılmasının ardından, çalışmaya katılmayı kabul eden öğretmenlerin iletişim bilgilerine ulaşılmıştır. Katılımcılar ile iletişim kurularak çalışmaya katılımları ile ilgili onamları alınmıştır. Ardından, araştırmacılar tarafından oluşturulmuş olan Kişisel Bilgi Formu ve Sosyal Bilgi İşleme Süreçleri Görüşme Formu'nda yer alan sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Yüz yüze görüşmek istemeyen öğretmenlerle telefon yolu ile iletişim kurularak sorular sorulmuştur. Görüşmeler 20-25 dakika zaman aralığında tamamlanmıştır.

1.5.Verilerin Analizi

Veriler, nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde veriler kavramlar ve temalar kullanılarak bir araya getirilmekte ve yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Verilerin hazırlık aşamasında, etik sorunları önlemek amacıyla öğretmenlere Ö1, Ö2...Ö23 şeklinde kodlar verilmiştir. Kodlama aşamasında, veri seti kesintisiz okunarak veri seti üzerindeki anlamlı veri birimleri uygun kavram ya da sözcüklerle etiketlenerek kod listesi oluşturulmuştur. Temalara ulaşma aşamasında araştırmacı tarafından kodlar gözden geçirilmiş,

hangi kodların bir araya getirilerek hangi temalara ulaşılabileceği tartışılmıştır. Verilerin her biri oluşturulan temalar ve kodlarla ilişkilendirilerek veri örgütlemesi gerçekleştirilmiştir. Bulguların yorumlanması ve raporlaştırılmasında uygun alıntılar kullanılarak ve betimlemeler yapılarak bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

2. Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde, okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgi işleme süreçlerini günlük etkinliklerde kullanım durumlarına yer verilmiştir. Katılımcıların gün içerisinde sosyal bilgi işleme süreçlerine yer verme durumu Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Sosyal Bilgi İşleme Süreçlerine Yer Verme Durumu

	f	%
Etkinlik içinde	5	21.74
Drama etkinlikleri ile	4	17.39
Yer verilmiyor	3	13.04
Model olma	3	13.04
Oyun yolu ile	3	13.04
Soru cevap ile	2	8.70
Güne başlama zamanında	1	4.35
Çocuk kitapları ile	1	4.35
Çalışma sayfaları ile	1	4.35
Toplam	23	100

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin, sosyal bilgi süreçlerin %21.74 ile en çok etkinlik zamanı içerisinde yer verdiklerini en az ise çalışma sayfaları ile (%4.30) ifade ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin %13.04’ü ise sosyal bilgi işleme süreçlerine gün içerisinde yer vermediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin, %8.70’inin soru cevap ile, %4.35’inin güne başlama zamanında, %4.35’inin çocuk kitapları ile yanıtını verdikleri görülmüştür.

Sosyal bilgi işleme süreçlerine sıklıkla etkinlikler içerisinde yer verilmesi, öğretmenlerin; etkinlik zamanını, sosyal bilgi işleme süreçlerini öğretici bir zaman dilimi olarak değerlendirdiklerini gösterebilir. Ö8 kodlu öğretmen bu durumu *'Etkinliğe dikkatini çekip algılamasını sağlamaya çalışıyorum. Birkaç kere tekrar ediyorum. Etkinliğin onlar için bireysel olarak ne anlam ifade ettiği ile ilgili sohbet ediyorum. Aradan zaman geçince o deneyimle ilgili sohbet ediyorum.'* şeklinde ifade etmektedir. Bu bulgunun bir başka sebebi ise çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerin, etkinlik bazlı bakış açısı olabileceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar, çocuklarda sosyal bilgi işleme süreçlerini desteklemek amacıyla yapılmış olan çalışmaların etkinlik bazlı olduğu görülmektedir (Şenol, 2017; Oruç, 2008). Örneğin Şenol (2017) tarafından yapılan araştırmada, sosyal bilgi işleme modeli temelli drama etkinliklerinin çocuklarda yardımlaşma becerilerine etkisi incelenmiştir. Çalışmaya göre çocukların sosyal bilgi işleme puanları ile yardımlaşma puanları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde, Demiriz ve Başaran (2021) tarafından yürütülen bir çalışmada, okul öncesi öğretmen adayları ile çocukların diyalogları incelenmiştir. Araştırmada, öğretmen adaylarının genellikle kapalı uçlu sorular sorduğu ve çocukların ise daha çok yanıtlayıcı pozisyonda olduğu belirlenmiştir. Bu durum, öğretmenlerin etkinlikler sırasında çocukların düşünme ve problem çözme becerilerini desteklemek için daha fazla açık uçlu sorular sorması

gerektiğini gösterebilmektedir. Dolayısıyla, öğretmenlerin sosyal bilgi işleme süreçlerini desteklemek amacıyla etkinlikler sırasında kullandıkları stratejilerin, çocukların sosyal ve bilişsel gelişimleri üzerinde doğrudan etkili olduğu düşünülebilir.

Tablo 3. Sosyal Bilgi İşleme Süreçlerine Yer Verilen Etkinlik Çeşitlerinin Dağılımı

	f	%
Oyun	18	78.26
Drama	17	73.91
Türkçe	13	56.52
Güne Başlama Zamanı	12	52.17
Sanat	11	47.83
Değerlendirme Zamanı	10	43.48
Müzik	9	39.13
Hareket	8	34.78
Alan Gezileri	8	34.78
Okuma Yazmaya Hazırlık	7	30.43
Fen	5	21.74
Matematik	3	13.04

Tablo 3’de yer alan sosyal bilgi işleme süreçlerinin yer verildiği etkinlik çeşitleri incelendiğinde, %78.26 ile oyun etkinliklerinin en sık kullanıldığı görülmüştür. Katılımcıların %73.91’i drama etkinleri, %52.17’si ise güne başlama zamanında sosyal bilgi işleme süreçleri ile ilgili etkinliklere yer verdiklerinin ifade etmişlerdir. En az kullanıldığı ifade edilen etkinlik ise %13.04 ile matematik etkinliği olmuştur. Bu bulgu ile, öğretmenlerin sosyal bilgi işleme süreçlerini model olabilecekleri etkinlikler sırasında ele aldıkları görülmüştür. Çalışmaya katılan öğretmenler özellikle etkinlikler sırasında kullandıkları sözlü yönergeleri vurgulamışlardır. Ö1 kodlu öğretmen, soru sorarak rehberlik etmeye çalıştığını ‘*Konuyu bağlayarak yanıt aramaya ve bulmalarına rehberlik etmeye çalışıyorum.*’ diyerek ifade etmiştir. Ö12 kodlu öğretmen ise ‘*Örnek olarak önce kendim yaparım daha sonra öğrenciyle beraber ve daha sonra kendisinin yapmasını sağlarım.*’ şeklinde uygulamasını ifade etmiştir. Buna göre etkinlik, sosyal bilgi işleme sürecini ele almak üzere kurgulanmamış olsa bile etkinlik sırasında sözlü yönergeler kullanarak sosyal bilgi işleme basamakları ele alınmaya çalışıldığı görülebilmektedir.

Sonuçlar incelendiğinde, matematik etkinliklerinin sosyal bilgi işleme süreçleri açısından en az tercih edilen etkinlik türü olduğu görülmektedir. Bu durumun, okul öncesi öğretmenlerinin matematik öğretimine yönelik sınıf içi uygulamalarında sosyal etkileşime dayalı stratejileri daha sınırlı biçimde kullanmalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Nitekim Yazlık ve Öngören’in (2018) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin matematik etkinliklerine karşı genel olarak olumlu tutum sergilemelerine rağmen, bu etkinliklerde karşılaştıkları uygulama güçlüklerinin sıklıkla dile getirildiği görülmektedir. Öğretmenler, matematik etkinliklerini planlarken materyal yetersizliği, zaman sınırlılığı ve etkinliğin soyut doğasına bağlı olarak çocuklarla etkileşim kurmada zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Kesicioğlu (2021) tarafından yapılan bir başka çalışmada, okul öncesi öğretmen adaylarının matematik etkinliklerine yönelik görüşleri incelemiş ve öğretmen adaylarının matematik etkinliklerini planlama ve uygulama sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaştıkları saptanmıştır. Yaşanan zorluklar arasında sınıf mevcudunun kalabalık olması, fiziksel alanın yetersizliği ve çocukların dikkatini çekmede yaşanan güçlükler bulunmaktadır. Ayrıca, öğretmen adaylarının matematik etkinliklerini genellikle oyun ve sanat gibi diğer etkinliklerle bütünleştirerek uyguladıkları, ancak bu bütünleştirmenin sınırlı düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgular, sosyal bilgi işleme süreçlerinin daha çok oyun, drama ve günlük yaşantı temelli etkinliklerde desteklenmesine neden olan eğilimi açıklamaktadır. Dolayısıyla, öğretmenlerin matematik etkinliklerini sosyal etkileşim boyutunu içerecek biçimde yeniden yapılandırmaları, hem bilişsel hem sosyal gelişimi destekleyici bir öğrenme ortamı oluşturulması açısından önem arz etmektedir.

Tablo 4. Sosyal Bilgi İşleme Süreçleri Çalışmalarında Çocukların Öğretmenden Yardım İstedikleri Durumlar

	f	%
Etkinlik süreçleri	6	26.09
Davranışı kavrama ve yorumlama	5	21.74
Kendini ifade etme	4	17.39
Ani gelişen durumlar	3	13.04
Zorluklarla baş etme	3	13.04
Güdülenme	2	8.70
Toplam	23	100

Öğretmenlerin, sosyal bilgi işleme süreçlerine yönelik yardım gerektiren durumlar hakkındaki görüşleri Tablo 4’te verilmiştir. Katılımcılara göre çocukların, öğretmenden en çok yardım istedikleri durumun %26.09 ile etkinlik süreçleri olduğu, davranışı kavrama ve yorumlama ile kendini ifade etme durumlarının da yardım istenen durumlar olduğu ifade edilmiştir. Öğretmenlerin, %21.74’ünün davranışı kavrama ve yorumlama, %17.39’unun kendini ifade etme, %13.04’ünün ani gelişen durumlar, %13.04’ünün zorluklarla baş etme yanıtını verdikleri görülmüştür. En az yardım istenen durum ise %8.70 ile güdülenme olarak ifade edilmiştir.

En sık yanıtlanan ikinci yanıt %21.74 ile ‘davranışı kavrama ve yorumlama’ çocukların, sosyal bilgi işleme basamaklarından en çok ikinci basamak olan ‘ipuçlarının yorumlanması’ basamağında zorlandıklarını ifade etmektedir. Bu bulgu, çocukların altı basamaklı sosyal bilgi işleme sürecinde henüz ikinci basamakta öğretmenin yardımına ihtiyaç duyarak uygun desteğin olmaması halinde süreci olumsuz işletebileceklerini düşündürmektedir. Ogelman ve Seven (2012) tarafından yapılmış olan çalışmada, davranışları doğru yorumlayan çocukların, sosyal bilgi işleme sürecini daha iyi yöneterek daha yüksek sosyal uyum puanları aldıkları görülmüştür.

Mengxia'nın (2024) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, okul öncesi dönemdeki çocukların bilişsel esneklik ve duygu anlayışı gelişimi incelenmiştir. Çalışma, bilişsel esnekliğin çocukların duygusal ipuçlarını tanıma ve yorumlama becerilerini önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların bilişsel esnekliklerini geliştirmeye yönelik etkinlikler planlamalarının, sosyal bilgi işleme süreçlerinde yaşanan güçlükleri azaltabileceği düşünülmektedir.

Tablo 5. Sosyal Bilgi İşleme Süreçleri Çalışmalarında Çocukların Öğretmenden Yardım İstedikleri Durumlarda Yapılan Uygulamalar

	f	%
Model olmak	7	30.43
Oyun	3	13.04
Soru	3	13.04
Konuşma	3	13.04
Drama	2	8.70
Uygulama yapılmıyor	2	8.70
Motive etmek	1	4.35
Materyal kullanmak	1	4.35
Sorumluluk vermek	1	4.35
Toplam	23	100

Tablo 5’te öğretmenlerin, sosyal bilgi işleme süreçlerine yönelik destek gerektiren durumlarda yaptıkları uygulamalar incelendiğinde, %30.43 ile model olmanın en sık kullanılan yöntem olduğu görülmektedir. Oyun, soru, konuşma yanıtları %13.04, drama, herhangi bir uygulama yapılmaması yanıtları ise %8.70 olarak ifade edilmiştir. Motive etmek, materyal kullanmak, sorumluluk vermek ise %4.35 ile en az verilen yanıtlardır. Bu bulgu sonucunda öğretmenlerin model olma yöntemi ile sosyal bilgi işleme süreçlerini ele aldıklarını ancak model olma sırasında da sözel yönergeleri kullandıkları görülebilmektedir. Ö3 kodlu öğretmen ise verdiği desteği; *‘Eğer konuşmak istemezse okuduğumuz bir kitaptan, izlediğimiz videolardan sorular soruyorum. Bazen kukla ya da peluş oyuncaklardan biri ile destek almaya çalışıyorum. Hiç cevap alamıyorsa biraz düşünmesi için zaman tanıyorum.’* olarak ifade etmiştir. Ö3 kodlu öğretmenin ifadesi, öğretmenlerin çocukların sosyal bilgi işleme süreçlerini desteklemek için çeşitli stratejiler kullandıklarını gösterebilmektedir. Bu stratejiler arasında kitap okuma, video izleme, kukla veya peluş oyuncaklarla etkileşim kurma ve çocuklara düşünmeleri için zaman tanıma gibi yöntemler bulunmaktadır. Bu yaklaşım, Kurt’un (2022) çalışmasında belirtilen, öğretmenlerin oyun zamanlarında rehberlik ve yardım rollerini üstlenmeleriyle uyumludur.

Benzer şekilde, Ştefan, Dănilă ve Cristescu’nun (2022) gerçekleştirdiği çalışmada, okul öncesi dönemde uygulanan sosyal-duygusal öğrenme programlarının çocukların sosyal becerileri üzerindeki olumlu etkileri vurgulanmıştır. Çalışma, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarda model olma, sözel yönerge sağlama ve etkileşim temelli yöntemleri etkili biçimde kullanmalarının, çocukların sosyal bilgi işleme süreçlerini desteklemede önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Bu bulgular, öğretmenlerin günlük uygulamalarında kullandıkları stratejilerin yalnızca bireysel destek sağlamaya değil, aynı zamanda sınıf genelinde sosyal bilişsel becerilerin gelişimine katkı sunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, sosyal bilgi işleme modeli temelli geliştirilen eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması önem kazanmaktadır.

Tablo 6. Sosyal Bilgi İşleme Süreçlerine Yönelik Sınıf İçi Düzenlemeler

	f	%
Merkezlerde konuya uygun güncelleme	11	47.83
Düzenleme yapılmıyor	5	21.74
Günlük yaşamdan materyaller	3	13.04
Görseller	3	13.04
Duyulara yönelik materyaller	1	4.35
Toplam	23	100

Tablo 6’da yer alan öğretmenlerin, sosyal bilgi işleme süreçlerine yönelik yaptıkları sınıf içi düzenlemeler incelendiğinde, %47.83’ünün merkezlerde konuya uygun güncelleme yaptıkları görülmüştür. Bu durumu %21.74 ile herhangi bir düzenleme yapılmaması yanıtı izlemektedir. Öğretmenlerin %13.04’ü görseller ve günlük yaşamdan materyaller kullandıklarını ifade etmişlerdir. En az verilen yanıt ise %4.35 ile duyulara yönelik materyallerin kullanılması olmuştur. Sınıflarda merkez oluşturmama durumunun yanıtlarda etkisinin olduğu düşünülmektedir. Ö16 kodlu öğretmen merkez düzenlenme ile ilgili uyguladığı stratejiyi şu şekilde ifade etmiştir; *‘Birbirleriyle iletişim kurabilecekleri oyuncaklar yerleştiriyorum ve az sayıda olmasına dikkat ediyorum, isteme ve paylaşma becerilerinin gelişmesi için.’*

Öğretmenlerin %21.74’ünün sosyal bilgi işleme süreçleri ile ilgili merkezlerde düzenleme yapılmadığını ifade etmeleri, sosyal bilgi işleme süreçlerinin öğretmenler tarafından yeterli bir biçimde ele alınmadığını gösterebilir niteliktedir. Bu bulguya paralel olarak, Orçan Kaçan ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerini öğretmen görüşleri yoluyla incelemiştir. Araştırmada, sınıflarda en çok yer verilen öğrenme merkezlerinin blok, müzik, kitap, dramatik oyun ve fen merkezleri olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun geçici öğrenme merkezlerini kullanmadıkları ve öğrenme merkezlerinin oluşturulması ve düzenlenmesi konusunda aileleri ve çocukları sürece dahil etmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular, öğretmenlerin sınıf içi düzenlemelerde yeterince aktif olmadıklarını ve öğrenme merkezlerinin etkin kullanımında eksiklikler bulunduğunu gösterebilir. Sınıflarda öğrenme merkezlerinin etkin bir şekilde düzenlenmesi, çocukların sosyal bilgi işleme süreçlerinin desteklenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Öğretmenlerin, öğrenme merkezlerini çocukların ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına göre düzenlemeleri, materyal çeşitliliğini artırmaları ve çocukları bu süreçlere dahil etmeleri, sosyal etkileşim ve öğrenmeyi teşvik edebilir.

Tablo 7. Güne Başlama Zamanında Sosyal Bilgi İşleme Süreçlerine Yer Verme

	f	%
Günlük sohbet	5	21.74
Rutinler	4	17.39
Oyun	4	17.39
Görsel materyaller	3	13.04
Günlük yaşamdan örnekler	3	13.04
Yer verilmiyor	3	13.04
Sembolik problem durumları ile	1	4.35
Toplam	23	100

Tablo 7’de öğretmenlerin, güne başlama zamanındaki uygulamaları incelendiğinde, %21.74’ünün sosyal bilgi işleme süreçlerini günlük sohbet bağlamında ele aldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin, %17.39’u güne başlama zamanında rutinler ve oyunu kullanarak sosyal bilgi işleme süreçlerine yer verdiklerinin ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %13.04’ü ise güne başlama zamanı sırasında, görsel materyalleri, günlük yaşamdan örnekleri kullandıklarını ifade etmişler, %13.04 ü ise güne başlama zamanında sosyal bilgi işleme süreçlerine hiç yer vermediklerini belirtmişlerdir. Sembolik problem durumları ise %4.35 ile en az verilen yanıttır. Ö4 kodlu öğretmen güne başlama zamanındaki uygulamalarını şu şekilde ifade etmektedir; ‘*Ya bir video ya bir poster, kart ya bir oyuncak ile konuşma başlatıyorum. Cevaplar yorumlara göre ilerliyorum.*’ Bulgular, sosyal bilgi işleme süreçlerinin güne başlama zamanında planlı bir biçimde ele alınmadığını gösterebilir. Bu durumun sebebi öğretmenlerin güne başlama zamanını ele alış biçimleri olabilmektedir. Bilaloğlu, Eti ve Aktaş Arnas (2022) tarafından yapılan bir çalışma, öğretmenlerin güne başlama zamanını uygulama biçimlerinin programın amaç ve içeriğine uygun olmadığını ortaya koymuştur. Araştırmada, öğretmenlerin bu zamanı genellikle çocukları merkezlere yönlendirip serbest bırakma veya etkinlik türü olan oyun ve hareket etkinlikleri şeklinde uyguladıkları belirlenmiştir. Bu durum, öğretmenlerin güne başlama zamanının önemini ve nasıl etkili kullanılacağını tam olarak kavrayamadıklarını gösterebilmektedir.

Tablo 8. Değerlendirme Zamanında Sosyal Bilgi İşleme Süreçlerine Yer Verme

	f	%
Açık uçlu sorular	15	65.22
Serbest resim çalışması	3	13.04
Tartışma	2	8.70
Sembolik problem durumları oluşturma	2	8.70
Yer verilmiyor	1	4.35
Toplam	23	100

Öğretmenlerin günü değerlendirme zamanında sosyal bilgi işleme süreçlerine yer verme durumları Tablo 8’de gösterilmiştir. Buna göre değerlendirme zamanı incelendiğinde, katılımcıların %65.22 ile en sık açık uçlu sorulara yer verildiği görülmüştür. Öğretmenlerin, %13.04 serbest resim çalışması ile %8.70’i tartışma ile %8.70’i ise sembolik problem durumları ile sosyal bilgi işleme süreçlerine yer vermiştir. Öğretmenlerin %4.35’inin ise günü değerlendirme zamanında, sosyal bilgi işleme süreçlerine yer vermediği ifade edilmiştir. Bu bulgunun, öğretmenlerin günü değerlendirme zamanını ele alış biçimlerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ö16 kodlu öğretmen günü değerlendirme zamanında sosyal bilgi işleme sürecine yönelik uygulamasını şu şekilde ifade etmiştir; ‘*Bugün seni mutlu eden, üzen, şaşırtan bir şey oldu mu diye sorup bir süre bekliyorum. Hemen cevap vermesini istemiyorum çünkü çoğu zaman cevap vermek istemiyorlar.*’ Bu bulgu, güne başlama ve değerlendirme zamanlarının çeşitlendirilememesinin gerekliliği durumunu düşündürmektedir. Benzer bir şekilde, Akman, İnal ve Yıldızbaş (2020) tarafından yürütülen araştırmada da öğretmenlerin günü değerlendirme zamanı uygulamalarında ağırlıklı olarak sohbet, göz teması kurma, çocukların duygu durumunu sorgulama gibi sınırlı uygulamalara yer verdikleri bulunmuştur. Araştırma sonuçları, bu zaman diliminin genellikle rutin bir kapanış olarak ele alındığını ve öğretmenlerin bu süreci yapılandırmakta zorlandıklarını ortaya koymuştur.

Dinçkurt ve Kesicioğlu'nun (2020) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin günü değerlendirme zamanında çocuklarla vedalaşma, olumlu davranışların dönütünü sağlama ve hatırlatmalar yapma gibi uygulamalara yer verdikleri ifade edilmiştir. Araştırma, öğretmenlerin

bu zaman dilimini genellikle rutin bir kapanış olarak ele aldıklarını ve çocukların aktif katılımını sağlayacak etkinliklere yeterince yer vermediklerini ortaya koymuştur.

Bu bulgular, öğretmenlerin günü değerlendirme zamanını daha etkili bir şekilde kullanabileceklerini gösterebilir. Öğretmenlerin, çocukların sosyal bilgi işleme süreçlerini destekleyecek etkinliklere bu zaman diliminde daha fazla yer vermeleri, çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkileyebilir.

Tablo 9. Sosyal Bilgi İşleme Süreçleri İçin Kullanılan Materyaller

	f	%
Kitaplar	15	65.22
Kuklalar	15	65.22
Çocuk kitapları	14	60.87
Videolar	13	56.52
Kartlar	13	56.52
Hayali oyunlar için materyaller	13	56.52
Bloklar	8	34.78
Sanat merkezi materyalleri	8	34.78
Müzik aletleri	4	17.39

Araştırma kapsamında sosyal bilgi süreçlerine yönelik kullanılan materyaller Tablo 9'da incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin %65.22'sinin kuklalar ve kitaplardan faydalandıkları görülmektedir. Öğretmenlerin, %60.87'sinin çocuk kitapları, %56.52'sinin videolar, %56.52'sinin kartlar, %56.52'sinin hayali oyunlar için materyaller, %34.78'inin bloklar, %34.78'inin sanat merkezi materyalleri kullandıkları görülmüştür. En az verilen yanıt ise %17.39 ile müzik aletleri olmuştur. Öğretmenlerin bu soruya çoklu yanıt verdikleri görülmüştür. Öğretmenlerin, model olma yöntemi ile birlikte kullanabilecekleri materyalleri tercih ettikleri görülmüştür. Bulgular, öğretmenlerin verdikleri diğer yanıtlar ile çelişir niteliktedir. Sosyal bilgi işleme süreçlerinde en sık kullanılan etkinlik türü öğretmenler tarafından oyun etkinliği olarak ifade edilirken, kullanılan materyallerde farklı etkinlik türlerinden materyaller ifade edilmektedir. Bu durum öğretmenlerin sosyal bilgi işleme süreçlerine olan bakış açılarının bütünsellikten uzak olduğunu gösterebilir.

Caporaso, Marcovitch ve Boseovski'nin (2021) tarafından yapılan çalışmada, yürütücü işlevlerin ile okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal bilgi işleme süreçleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışma, yürütücü işlevlerin sosyal bilgi işleme basamaklarıyla bağlantılı olduğunu ve bu becerilerin gelişiminin, çocukların sosyal durumları değerlendirme ve uygun tepkiler verme yeteneklerini etkilediğini ortaya koymuştur. Buna göre, öğretmenlerin materyal seçimlerinde ve etkinlik planlarında, çocukların yürütücü işlevleri destekleyecek araçlara öncelik vermeleri, sosyal bilgi işleme süreçlerinin gelişmesine katkı sağlayabilir.

3. Sonuç

Okul öncesi dönem, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinin temellerinin atıldığı kritik bir dönemdir. Sosyal bilgi işleme süreçleri, çocukların sosyal çevrelerinde karşılaştıkları durumları anlamlandırma, yorumlama ve uygun tepkiler geliştirme becerilerini içerir. Bu süreçlerin başarılı bir şekilde işlemesi, çocukların sosyal uyum, okula uyum ve sosyal becerilerinin gelişimine katkıda bulunurken problem ve saldırgan davranışların azalmasını da sağlamaktadır (Arbel vd., 2021; Crick & Dodge, 1996; Czik vd., 2025; Denham vd., 2012; Denham & Bassett, 2020). Bu bağlamda, okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgi işleme

süreçlerini bilmeleri ve bu süreçleri destekleyici etkinlikler planlamaları büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırmada elde edilen bulgular, öğretmenlerin sosyal bilgi işleme süreçlerini en çok etkinlik zamanında (%21.74) ele aldığını göstermektedir. Oyun ve drama gibi etkileşim gerektiren etkinlikler, bu süreçlerin desteklenmesi için en sık kullanılan yöntemler arasında yer almaktadır. Ancak öğretmenlerin bir kısmının (%13.04) bu süreçlere hiç yer vermemesi, sosyal bilgi işleme süreçlerinin yeterince önemsenmediğini düşündürmektedir. Yapılan araştırmalar, sosyal bilgi işleme süreçlerinin özellikle oyun ve drama yoluyla etkili bir şekilde geliştirilebileceğini vurgulamaktadır (Şenol, 2017; Houssa vd., 2016). Bu bağlamda öğretmenlerin, bu süreçlere yönelik farkındalıklarının artırılması önerilebilir.

Bulgular sonucunda, kuklalar ve kitapların en sık kullanılan materyaller arasında yer aldığı (%65.20) görülmüştür. Ancak müzik aletleri (%17.39) ve duyuşsal materyallerin (%4.35) kullanımının düşük olması, materyal çeşitliliğinin sınırlı kaldığını gösterebilmektedir. Sosyal bilgi işleme süreçlerinin her aşamasında farklı materyallerin etkili bir şekilde kullanılması, çocukların sosyal algı ve becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilir (Denham & Bassett, 2018). Bu nedenle, öğretmenlere materyal kullanımına ilişkin daha kapsamlı rehberlik sağlanması gerektiği düşünülmektedir.

Çocukların en çok etkinlik süreçlerinde (%26.09) ve davranışları yorumlama (%21.74) aşamalarında desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir. Özellikle davranışları yorumlama aşamasında yaşanan zorluklar, çocukların sosyal bilgi işleme basamaklarının erken safhalarında desteğe ihtiyaç duyduğunu gösterebilmektedir. Bu bulgu, literatürdeki sosyal bilgi işleme sürecinde erken aşamalarda yapılan yanlışların sonraki adımları olumsuz etkileyebileceği görüşüyle uyumlu olduğu düşünülmektedir (Dodge, 2003).

Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin sosyal bilgi işleme süreçlerini ele alırken en sık kullandığı yöntem, model olma (%30.43) olarak belirlenmiştir. Ancak oyun, soru-cevap ve drama gibi yöntemlerin daha az kullanılması, öğretmenlerin farklı yöntemlerden yeterince faydalanmadığını ortaya koyabilir. Çocukların sosyal bilgi işleme süreçlerinde daha aktif rol oynayabilmesi için bu yöntemlerin daha sık ve bilinçli bir şekilde kullanılması önemlidir (Mazzone vd., 2021).

Sosyal bilgi işleme süreçlerine yönelik sınıf içi düzenlemelerde en sık tercih edilen yaklaşım, merkezlerde konuya uygun güncellemeler yapmak olmuştur (%47.83). Ancak öğretmenlerin %21.74'ünün hiçbir düzenleme yapmadığı görülmektedir. Bu durum, sınıf içi düzenlemelerin sosyal bilgi işleme süreçlerini desteklemek açısından yetersiz kaldığını düşündürmektedir.

Bu çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerin sosyal bilgi işleme kuramının teorik ve uygulama temelleri ile ilgili bilgi eksiklerinin olduğu ifade edilebilir. Çalışmaya katılan öğretmenler sosyal bilgi işleme süreçlerini, sosyal gelişimden ayıramamakta ve aynı bağlamda etkinlikler düzenlemektedir. Özellikle etkinliklerin ve kullanılan materyallerin çeşitlendirilememesi sosyal bilgi işleme süreçlerinin kapsamlı bir biçimde ele alınamadığını düşündürmektedir. Güne başlama ve günü değerlendirme zamanının çeşitlendirilmesi önem arz etmektedir. Öğretmenler tarafından vurgulanan model olma, sözlü yönerge verme gibi ifadeler öğretici bir tutumun varlığını düşündürmektedir.

Araştırma bulgularına dayanarak şu öneriler sunulabilir:

- Sosyal bilgi işleme süreçlerinin okul öncesi öğretmenleri tarafından yeterince bilinmediği görülmüştür. Öğretmenlerin bilgi edinmelerini sağlayacak eğitimlerin düzenlenmesi önerilebilir.

• Okul öncesi öğretmenleri, sosyal bilgi işleme süreçlerini desteklerken sıklıkla kitap ve kukla materyallerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Farklı etkinlik türlerini destekleyici materyaller hakkında öğretmenlerin bilgilendirilmesi önerilebilir.

• Çocukların, problem durumlarıyla karşılaştıklarında çoğunlukla öğretmenden yardım istedikleri görülmüştür. Çocukların problem çözme becerilerini destekleyici programlar geliştirilebilir.

• Öğretmenlerin, sosyal bilgi işleme süreçleri ile ilgili öğrenme merkezlerinde çoğunlukla düzenleme yapmadıkları görülmüştür. Buna göre öğrenme merkezlerinin sosyal bilgi işleme becerilerine yönelik düzenlenmesi konusunda bilgilendirme yapılabilir.

• Öğretmenlerin ağırlıklı olarak oyun ve drama etkinliklerinde sosyal bilgi işleme süreçlerini ele aldıkları görülmüştür. Buna göre öğretmenlere, fen ve matematik bilişsel ağırlıklı etkinliklere de sosyal bilgi işleme süreçlerini entegre etme yolları konusunda eğitim verilebilir.

• Özellikle güne başlama ve değerlendirme zamanında sosyal bilgi işleme süreçlerine çok az yer verildiği görülmüştür. Bu zaman dilimlerinde, sembolik problem durumları, duygu ifadelerine yönelik sohbetler veya rutinlerle sosyal bilgi işleme basamaklarını destekleyecek çalışmalar teşvik edilebilir.

• Çocukların, sosyal bilgi işleme süreçlerinden olan davranışları yorumlama ve kendini ifade etme gibi aşamalarda zorlandığı görülmüştür. Bu aşamalara yönelik etkinliklerin geliştirilmesi önerilebilir.

• Öğretmenlerin çoğunlukla model olma ve sözlü yönerge verme yöntemlerini kullandıkları görülmüştür. Ancak aktif katılımı destekleyen yöntemlerin daha az kullanıldığı belirlenmiştir. Aktif katılımı destekleyici iş birlikli öğrenme, rol yapma gibi uygulamalar teşvik edilebilir.

• Sosyal bilgi işleme süreçlerinde öğretmen-çocuk etkileşimini inceleyen çalışmalar geliştirilerek, bu çalışmaların öğretmenlerin uygulamalarına rehberlik etmeleri sağlanabilir.

Sonuç olarak, okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgi işleme süreçlerini desteklemek için daha fazla farkındalık ve rehberliğe ihtiyaç duydukları görülmüştür. Bu süreçlerin etkili bir şekilde ele alınmasının, çocukların sosyal uyum ve becerilerinin gelişimine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Değerlendirme/Evaluation: Çift Taraflı Kör Hakemlik Sistemi / *Double Blind Refereeing System*

Etik Kurul İzni/ Ethics Committee Permission: Bigi Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu'nun 29.08.2023 tarih ve 2023-40461-121 proje nolu yazısı ile etik açıdan uygun görülmüştür. / *It was deemed ethically appropriate with the letter dated 29.08.2023 and numbered 2023-40461-121 proje nr. of Bilgi University Rectorate Ethics Committee.*

Etik Beyanı/ Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / *It is hereby declared that scientific and ethical principles were adhered to during the preparation of this study and that all studies used as references are listed in the bibliography.*

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı/ Declaration of the contribution rate of the researchers: Birinci yazar %55, ikinci yazar %45, oranında katkı sağlamıştır. / *The first author contributed 55%, the second author 45%.*

Etik Bildirim/Ethics Notification: info@esosder.org

Yapay Zekâ Kullanımı /Use of Artificial Intelligence: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zekâ tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar(lar) tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir. / *No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. All content of the study was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.*

Çıkar Çatışması Beyanı/ Declaration of conflict of interest: Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır. / *There is no potential conflict of interest in this study.*

Kaynakça

- Akman, B., İnal, G., & Yıldızbaş, F. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin güne başlama ve günü değerlendirme zamanlarında yaptıkları uygulamalarının incelenmesi. *International Journal of Early Childhood Educational Studies*, 5(2), 172–192. <https://doi.org/10.37754/749587.2020.523>
- Arbel, R., Sofri, I., Elizarov, E., & Ziv, Y. (2021). Preschool children's social information processing mediates the link between the quality of the parent-child relationship and the child's learning difficulties. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(4), 1–15. <https://doi.org/10.3390/ijerph18041972>
- Bierman, K. L., Torres, M. M., Domitrovich, C. E., Welsh, J. A., & Gest, S. D. (2009). Behavioral and cognitive readiness for school: Cross-domain associations for children attending Head Start. *Social Development*, 18(2), 305–323.
- Bilaloğlu, R., Eti, I., & Aktaş Arnas, Y. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin güne başlama zamanı etkinliğini uygulama biçimlerinin incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 51(234), 167–190. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.772047>
- Bozan, B., Demir, B., Karahallı, C., & Bay, D. N. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi etkinlik geçişlerinde kullandıkları işitsel stratejilerin incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education*, 6(1), 66–88. <https://doi.org/10.52797/tujped.912409>
- Caporaso, J. S., Marcovitch, S., & Boseovski, J. J. (2021). Executive function and the development of social information processing during the preschool years. *Cognitive Development*, 58, 101018.
- Crick, N. R., & Dodge, K. A. (1994). A review and reformulation of social information-processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115(1), 74–101. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.115.1.74>
- Crick, N. R., & Dodge, K. A. (1996). Social information-processing mechanisms in reactive and proactive aggression. *Child Development*, 67(3), 993–1002.
- Czik, A. A., Elizarov, E., & Ziv, Y. (2025). The association between maternal social information processing and preschool children social and learning problems via maternal insightfulness and children's social information processing. *Early Childhood Research Quarterly*, 70(January), 404–413. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2024.11.010>
- Demiriz, S., & Başaran, M. (2021). Okul öncesi eğitimde öğretmen adayları ve çocukların diyalogları. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 180–208.
- Denham, S. A., & Bassett, H. H. (2020). ‘You hit me! That’s not nice and it makes me sad!’: Relations of young children's social information processing and early school success. *Early Child Development and Care*, 190(6), 791–805. <https://doi.org/10.1080/03004430.2018.1491562>
- Denham, S. A., Bassett, H. H., & Zinsser, K. (2012). Computerizing social-emotional assessment for school readiness: First steps toward an assessment battery for early childhood settings. *Journal of Applied Research on Children: Informing Policy for Children at Risk*, 3(2). <https://doi.org/10.58464/2155-5834.1091>

- Denham, S. A., Blair, K. A., Demulder, E., Levitas, J., Sawyer, K., Auerbach-Major, S., & Queenan, P. (2003). Preschool emotional competence: Pathway to social competence? *Child Development*, 74(1), 238–256. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00533>
- Dinçkurt, B. A., & Kesicioğlu, O. S. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin güne başlama ve günü değerlendirme zamanlarında yaptıkları uygulamalarının incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 37–62. <https://doi.org/10.37754/749587.2020.523>
- Dodge, K. A. (1993). Social-cognitive mechanisms in the development of conduct disorder and depression. *Annual Review of Psychology*, 44, 559–584. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.44.020193.003015>
- Houssa, M., Jacobs, E., & Nader-Grosbois, N. (2016). Impact of short-term training in social cognition in preschoolers with externalizing behavior. *Journal of Education and Training Studies*, 5(1), 110. <https://doi.org/10.11114/jets.v5i1.2081>
- Kesicioğlu, O. S. (2021). Opinions of pre-service pre-school teachers on the use of mathematics activities. *South African Journal of Education*, 41(1).
- Kurt, Ş. H. (2022). Okul öncesi sınıflarında oyun zamanı: Öğretmen ve çocuğun başlattığı etkileşimler bağlamında öğretmen rolleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 176–192. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.1114130>
- Lee, J. K., Marshall, A. D., & Feinberg, M. E. (2022). Parent-to-child aggression, intimate partner aggression, conflict resolution, and children's social-emotional competence in early childhood. *Family Process*, 61(2), 823–840.
- Mazzone, A., Yanagida, T., Camodeca, M., & Strohmeier, D. (2021). Information processing of social exclusion: Links with bullying, moral disengagement and guilt. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 75, 101292. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2021.101292>
- Mengxia, L. (2024). Preschoolers' cognitive flexibility and emotion understanding: a developmental perspective. *Frontiers in Psychology*, 15, 1280739.
- Ogelman, H. G., & Seven, S. (2012). The effect social information processing in six-year-old children has on their social competence and peer relationships. *Early Child Development and Care*, 182(12), 1623–1643. <https://doi.org/10.1080/03004430.2011.636810>
- Orçan Kaçan, M., Dedeoğlu, N., Karayol, S., & Kimzan, İ. (2021). Okul öncesi sınıflarda öğrenme merkezlerinin incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 436–451. <https://doi.org/10.21666/muefd.761825>
- Oruç, Ç. A. (2008). *6 yaş çocuklarında sosyal yeterliliğin, akran ilişkilerinin ve sosyal bilgi işleme sürecinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi.
- Rodriguez, C. M., & Wittig, S. M. O. (2019). Predicting child problem behavior and maternal/paternal parent-child aggression: Identifying early prevention targets. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 60, 76–86. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2018.11.001>
- Şenol, F. B. (2017). *Kaynaştırma uygulaması yapılan okul öncesi sınıflarında drama eğitim programının çocukların etkileşimi ve sosyal bilgi işleme sürecine etkililiğinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Şenol, F. B., & Metin, E. N. (2019). Okul öncesi dönem çocukları için sosyal bilgi işleme süreci

- testi: Türkçe'ye uyarlama geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1445–1456.
- Ştefan, C. A., Dănilă, I., & Cristescu, D. (2022). Classroom-wide school interventions for preschoolers' social-emotional learning: a systematic review of evidence-based programs. *Educational Psychology Review*, 34(4), 2971-3010.
- Yazlık, D. Ö., & Öngören, S. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin matematik etkinliklerine ilişkin görüşlerinin ve sınıf içi uygulamalarının incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 1264–1283. <https://doi.org/10.29299/kefad.2018.19.02.005>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıkılmış, M. (2020). Nitel araştırmalarda e-görüşme tekniği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 183–197. <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.556296>
- Ziv, Y. (2013). Social information processing patterns, social skills, and school readiness in preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 114(2), 306–320. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2012.08.009>
- Ziv, Y., Kupermintz, H., & Aviezer, O. (2016). The associations among maternal negative control, children's social information processing patterns, and teachers' perceptions of children's behavior in preschool. *Journal of Experimental Child Psychology*, 142, 18–35.
- Ziv, Y., Umphlet, K. L. C., Olarte, S., & Venza, J. (2018). Early childhood trauma in high-risk families: Associations with caregiver emotional availability and insightfulness, and children's social information processing and social behavior. *Attachment & Human Development*, 20(3), 309–332. <https://doi.org/10.1080/14616734.2018.1446738>